

Kultur / **Bøger**

Mennesker i et samfund

Theis Ørntoft. Foto: Sara Galbiati. Gyldendal Medie 2023

ANMELDELSE / 12.09.23

I 'Jordisk' kommer Theis Ørntoft med et overbevisende bud på, hvordan man både kan skrive samfundsendageret og levende: ved at gå ind i karaktererne med hud og hår.

Alexander Rich Henningsen

Del artikel: [f](#) [t](#)

Fordommen om den samfundsrettede litteratur, der sætter problemer under debat, er vel nogenlunde følgende: karaktererne er flade som papskiver og tjener intet andet formål end at repræsentere forfatterens idéer, mens den virkelige hovedperson er Samfundet, Ideologierne, Etikken eller Magten, kort sagt noget, man som læser ikke rigtig kan leve sig ind i. Hvordan skal man kunne leve sig ind i en idé? Hvordan skal man kunne godtage noget, der blot er en skal fyldt ud med forfatterens bagtanker?

Det er den samfundsendagerede litteraturs grundproblem: Læserne gider ikke narres til at godtage halvdårligt skjulte budskaber. Hvis man som forfatter har noget på hjerte, hvad angår samfundet og dets problemer, må man holde sig på måtten og lade det meste være usagt. Man skal måske faktisk glemme det, man som forfatter har på hjerte, og lade fiktionen leve sit eget, skramlede liv.

Guderne skal vide, at mange forfattere gennem tiden har ladet sig friste til at skrive både hel- og halvmoraliserende bøger, og at mange stadig gør det. Et godt råd til dem er at læse Theis Ørntofts nye roman *Jordisk*, en 600 sider lang bassemænd af en bog, der ikke rigtig handler om noget. I stedet går den i kødet og psyken på forskellige karakterer, der tilhører samme familie og på hver sin måde viser, hvad det vil sige at være menneske i dag, i 1960erne og et stykke ude i fremtiden. Det strukturerende princip er familien, dens forskellige generationer, hvis medlemmer man møder, og som dermed tegner et billede af, hvordan tiderne har ændret sig. Men, gud ske tak og lov, ikke på den dér docerende, nu skal jeg (forfatteren) vise, hvordan tiderne har ændret sig, og hvordan vi havnede i den her klimakrise, som også er en kapitalismekrise, hvor mennesker er stressede og ulykkelige og savner mening.

Der er "børnene" Rhea, Joel og Miriam, hvis senmoderne liv med alle dets forviklinger indleder romanen i Børnenes bog. Der er børnenes morfar Ernst, der slår sine folder som bankunderdirektør i 1960ernes Midtjylland. Der er Nick, børnenes amerikanske far, hvis newyorkerliv i midten af 00erne, vi får en bid af. Der er Julia, Nicks yngste datter, som han fik efter at have forladt sin danske familie, hvis forberedelser til en måneudflugt i 2036, vi hører om. Og der er Alice,

børnenes mor, Ernsts datter, hvis nystartede pensionistliv og begyndende helbredsproblemer, afslutter fortællingen.

“ **Hvis man som forfatter har noget på hjerte, hvad angår samfundet og dets problemer, må man holde sig på måtten og lade det meste være usagt.**

Det er sådan set ikke så vigtigt, hvem personerne er, og hvad de oplever. Det vigtige er, at man kan mærke dem. Faktisk virker det som en pointe i bogen, at besættelsen af politik kan komme mellem mennesker. At vi måske skal prøve at skrælle nogle af alle de lag af os selv, som vi ellers bruger til at fortælle hele verden, hvem vi er, og hvad vi står for.

»Miriam så ned i resterne af sin risalamande og mærkede energien fra sine to ældre søskende flyde sammen som en nærmest fysisk substans omkring hende. Hun havde ingen teorier at udfolde om verden. Hun havde sine klienter, sit hverdagsliv, sine veninder, men ingen af delene mærkede hun lyst til at tale om ved dette julebord. Hun havde ingen tanker om hvor samfundet var på vej hen, og hvis hun havde, ville hun have holdt dem for sig selv. For det var juleaften. Det var ikke et redaktionsmøde på en venstreorienteret avis.«

Det er ikke fordi, det skorter på samfundsdebat og undergangstrømmer og alt muligt andet ideologisk tankegods i *Jordisk*. Det er til stede i dialogerne, i de ting, personerne går op i, i en mere generelt, subtilt fremmanet stemning af opbrud og undergang. På den måde bliver romanen aldrig moraliserende. Den viser snarere, at selv den mest renskurede moral har en bagside. Et godt eksempel er Joel. Han kan ikke åbne munden uden at kritisere kapitalismen og menneskearten som sådan. Han lyder som en omvandrende 2023-udgave af pessimisten Arthur Schopenhauer. Han har svært ved at indse det, men: han er forholdsvist irriterende at høre på. Desuden er han ude af stand til at indgå i langvarige, dybe relationer til andre mennesker, han er mildest talt socialt udfordret. Han er ikke en videre engageret far for den søn, han fik for nogle år siden som resultat af et engangsknald. Det er nemmere bare at lade moren tage sig af drengen, ikke gå ind i kampen om noget med hende. Joel trækker sig, for sådan gør han altid. Væk fra det sociale, for det er så besværligt. Men det er vel ikke en måde at være far på?

Måske nøglen til, at man bliver ved med at læse hele vejen igennem de 600 sider, ligger i noget så simpelt, som at Ørntoft altid er loyal mod sine karakterer. Som læser må man indimellem bide sig i knoen for ikke at udbryde: Jamen så grib da chancen for en let forfatter-ironiseren over din karakters dårskab! Ørntoft falder

ikke for fristelsen, han skriver bare sine karakterer frem, solidt og ærbødigt og præcist.

Del artikel: [f](#) [t](#)

ANNONCE

Mest læste

SAMFUND — FEATURE

Tak til giften

I en tid hvor kunststøtten udhules og økonomiske interesser presser kunstnerne ud af deres værksteder, er sidste udvej for mange kunstnere at indgå i uhellige alliancer med virksomheder, der vil...

KULTUR — KRITIK

Magisk stemning

Når Olga Ravns 'Voksbarneret' er bedst, er den en påmindelse om, hvilken potentiel kvindelig litteraturhistorie, vi er gået glip af. Desværre drukner de gode intentioner i en forceret sanselighed og...

SAMFUND — RAPPORT

Acceleration, resonans, aufhörung

Hvordan skal man forestille sig en fremtid, når samfundet befinder sig i en tilstand af permanent stabilisering? Og hvordan undgår vi at brænde både os selv og planeten af i forsøget? Atlas har været...

KULTUR — ANMELDELSE

Der er ingen stor skrue vi ikke kan skrue ud

Asta Olivia Nordenhofs andet bind af romanføjletonen 'Scandinavian Star' var en hård fødsel, men hvilken prægtig djævleyngel der er kommet ud af det.